

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

טומאת מת בצבור הותרה או דחויה

(ו' ב') אתמר, טומאת המת -

(4) רב נחמן אמר: הותרה היא בצבור (היתר גמור)¹.

(2) ורב ששת אמר: דחויה היא בצבור (בקושי הותרה)².

לישנא קמא: היכא דאיכא טמאין וטהורין בהווא בית אב (שעובד באותו יום)⁴ כולי עלמא לא פליגי דטהורין עבדי (תמידים של אותו יום), טמאין לא עבדי⁵. כי פליגי לאהדורי ולאתויי טהורין מבית אב אחרינא. רב נחמן אמר: היתר היא בצבור ולא מהדרינן. ורב ששת אמר: דחויה היא בצבור, ומהדרינן.

איכא דאמרי: אפילו היכא דאיכא טמאין וטהורין בהווא בית אב, פליג רב נחמן ואמר עבדי נמי טמאין, דכל טומאת מת בצבור רחמנא שרייה⁶.

(ז' א') אמר רב ששת: מנא אמינא לה? **דתניא**: היה עומד ומקריב מנחת העומר, ונטמאת בידו, אומר, ומביאין אחרת תחתיה. ואם אין שם אלא היא, אומרין לו: הוי פקח, ושתוק. קתני מיהת: אומר, ומביאין אחרת תחתיה! אמר רב נחמן: מודינא היכא דאיכא שיריים לאכילה⁷.

מיתבי: היה מקריב מנחת פרים ואילים וכבשים ונטמאת בידו, אומר ומביאין אחרת תחתיה. ואם אין שם אלא היא, אומרין לו: הוי פקח, ושתוק. מאי לאו, פרים אילים וכבשים דחגו?⁸

¹ כדכתיב, איש נדחה ואין ציבור נדחין, ו**ביום הכפורים כוליה קרבן ציבור**, ואף קרבן שלו דוחה את הטומאה, שהרי זמנו קבוע, וקרבנו תלוי בו. רש"י. והקשה ריטב"א, דהא לקמן (ז' א') אמרינן דאילו של אהרון, אע"ג דקביע ליה זמן, כיון דיחיד הוא מהדרינן לעשותו בטהרה. עיי"ש שני תירוצים.

² כתב **בתוספות הרא"ש**, טומאת מת היתר הוא בצבור, ולכך לא עשו מעלה משום טומאת מת. **מיהו אם נטמא טומאת מת, משמש אחר תחתיו**. דאמרינן לקמן במכילתין (מ"ז א'), דאפילו אם נטמא בצנורא דגוי, משמש אחר תחתיו. ומיהו מעלה של פרישה לא עשו בשביל טומאת מת, כיון דהיתר היא בצבור. **כך פירש רבינו יהודה. ולי נראה, שאם נטמא טומאת מת, משמש ביום הכיפורים** למ"ד טומאה הותרה בצבור. ואפילו להך לישנא דאמרינן היכא דאיכא טהורים וטמאים בהווא בית אב, דכולי עלמא טהורים עבדי טמאים לא עבדי, הני מילי כל ימות השנה; אבל יום הכיפורים שמצות העבודה בכהן גדול, ודאי לא מהדרינן אחר אחר, דלא גרע מאהדורי אחר בית אב אחר.

³ שאע"פ שקרבן ציבור דוחה אותה, בקושי הותרה, ולא היתר גמור, וכל מה דמצינו להדורי, מהדרינן שיעשה בטהרה. רש"י.

⁴ הכהנים התחלקו ל-24 משמרות, כל משמר עבד שבוע במקדש. המשמר התחלק לשבעה בתי אבות, כנגד שבעת ימי השבוע, בית אב ליום. (ע"פ רש"י תענית ט"ו ב', ד"ה אנשי).

⁵ כתב ריטב"א, פירוש, ומבטלין הפייס מן הטמאין, ואפילו הם חכמים וחשובים יותר מן הטהורים.

⁶ דכתיב (במדבר ט, ט) "אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לְנַפְשׁוֹ", יעשה פסח שני. איש נדחה לפסח שני, ואין ציבור נדחין. אבל זבין ומצורעים נידות ויולדות, שטומאתו יוצאת מגופו, לא הותרה, ובעל נידה כנידה. רש"י. ור' להלן.

⁷ פירוש, דאע"ג דהותרה טומאה בצבור להקרבה, אינו נאכל בטומאה (ר' פסחים ע"ז ב'). וכיון שכן, בכל קרבן שיש בו שיריים לאכילה, מהדרינן לעשותו בטהרה, כדי שיהו השיריים נאכלים כדינם. ריטב"א.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

אמר לך רב נחמן: לא, פרים, פר עבודה זרה. אף על גב דציבור הוא, כיון דלא קביע ליה זמן, מהדרינן. אילים, באילו של אהרן, דאף על גב דקביע ליה זמן, כיון דיחיד הוא, מהדרינן. כבשים, בכבש הבא עם העומר, דאיכא שיריים לאכילה.⁹

תא שמע: על מה הציץ מרצה? על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא, בין בשוגג בין במזיד, בין באונס בין ברצון, בין ביחיד בין בציבור. ואי סלקא דעתך טומאה היתר היא בציבור, למה לי לרצויי?¹⁰
אמר לך רב נחמן: כי קתני הציץ מרצה, אדיחיד.¹¹

ואיבעית אימא: אפילו תימא בציבור, בהנך (קרבנות) דלא קביע לה זמן.

(ז' ב') (ומסיק) תנאי היא, **דתניא:** (4) ציץ, בין שישנו על מצחו (של כהן גדול כשאירעה טומאה על הקרבן), בין שאינו על מצחו, מרצה. דברי רבי שמעון. (2) רבי יהודה אומר: עודהו על מצחו, מרצה. אין עודהו על מצחו, אינו מרצה.
אמר לו רבי שמעון: כהן גדול ביום הכיפורים יוכיח, שאין עודהו על מצחו (בשעת עבודת היום הפנימית). שאינו נכנס לפנים בבגדי זהב, ומרצה.

אמר לו רבי יהודה: הנח לכהן גדול ביום הכיפורים שטומאה הותרה לו בציבור (שכולו קרבן ציבור). ואינו צריך לרצוי (ציץ).

מכלל, דרבי שמעון סבר טומאה דחוויה היא בציבור (וציץ הוא שמרצה עליו, והיינו תנאי).

אמר אביי (מילתא באפי נפשיה היא, לפרושי פלוגתייהו): בנשבר ציץ דכולי עלמא לא פליגי דלא מרצה (שהרי אין כאן ציץ). כי פליגי דתלי בסיכתא (על יתד).

רבי יהודה סבר "על מצחו... וְנָשָׂא"¹² ורבי שמעון סבר "תָּמִיד לְרָצוֹן... לְפָנָי ה'". מאי תמיד? אילימא תמיד על מצחו, מי משכחת לה? מי לא בעי מיעל לבית הכסא, ומי לא בעי מינס? אלא תמיד מרצה הוא.

ולרבי יהודה נמי, הא כתיב תמיד? ההוא תמיד, שלא יסיח דעתו ממנו.

⁸ פירוש, במנחת נסכים שלהם, שהיא נשרפת כולה ואין בה שירים לאכילה, ואפילו הכי מביאין אחרת תחתיה, וקשיא לרב נחמן. ריטב"א.

⁹ והיא מנחת כבשים דקתני, לאו במנחת נסכים קאמר, דכליל היא, אלא במנחת העומר עצמו הבאה עמו, והיא נקמצת ושיריה נאכלין. רש"י.

¹⁰ ומדבעי ציץ לרצויי, שמע מינה לאו היתר הוא. ומה בין יחיד לציבור? שהיחיד, אין טומאת הגוף נדחה אצלו, שאין הציץ מרצה על טומאת הגוף. ושל ציבור נדחית טומאת הגוף אצלם, ולא על ידי ציץ. מיהו, שמעינן מינה מדבעי טומאת בשר ועולין בציבור ציץ לרצויי, שמע מינה טומאת הגוף שנדחית אצלם, בקושי נדחית, וכל כמה דמצינן לאהדורי אטרהה, מהדרינן. רש"י.

¹¹ וציבור, אהכשירה קתני, שאף של ציבור כשר, ולא על ידי ציץ, אלא היתר הוא אצלו. רש"י.

¹² שמוות, תצוה (כח,לח): וְהָיָה עַל מִצַּח אֶהְרֹן וְנָשָׂא אֶהְרֹן אֶת עֹון הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מִתְּנַת קֹדְשֵׁיהֶם, וְהָיָה עַל מִצַּחוֹ תָּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לְפָנָי ה'.

**הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.**

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

טומאת מת בצבור: פסקו רמב"ם, סמ"ג, ומאירי כרב ששת, וכרבי שמעון¹³, שדחוייה היא בצבור. ומשום כך, אם כל בית האב טמאי מת, מחזרין על הטהורים מבית אב אחר, "מפני שהטמאה לא התרה בצבור, אלא באסורה עומדת, ודחוייה היא עתה מפני הדחק, ואין דוחין כל דבר הנדחה אלא במקום שאי אפשר. ומפני זה צריכה ציץ לרצות עליה." ולכן, אם היה עומד ומקריב מנחת פרים ואילים וכבשים דחג, ונטמאת בידו, אומר ומביאין אחרת תחתיה.¹⁴

האם טומאות אחרות גם נדחו בצבור: אהא דאמר כל טומאת מת בצבור שרייה רחמנא, כתב רש"י, 'אבל זבין ומצורעין, נדות ויולדות, שטומאתו יוצא עליו מגופו, לא הותרה. ובעל נדה, כנדה.' ומשמע ששאר טומאות מגע, נדחו בצבור. ואילו הרמב"ם וסמ"ג פסקו, שרק טומאת מת לבדה נדחית בצבור.¹⁵

היתה כל המשמרה טמאי מת: כתב הרמב"ם, "היתה כל המשמרה טמאי מת - מחזרין על משמרה אחרת. אם היו רב הכהנים הנמצאים שם בירושלים בזמן הקבוע טמאים - יעשו בטמאה." ומדברי סמ"ג ומאירי נראה, שחובה לחזור רק על כהנים טהורים שבשאר בתי אב מאותה משמרה.¹⁶

ריצוי ציץ כשאינו על מצחו: פסקו הרמב"ם, סמ"ג, ומאירי, כרבי יהודה, "ואין הציץ מרצה אלא בזמן שהוא על מצחו, שנאמר: 'והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני יי' (שמות, תצוה)." וכתבו סמ"ג ומאירי, דלשון 'תמיד', שלא יסיח דעתו ממנו.¹⁷

טומאה שאירעה ביום הכיפורים: כתב המאירי, שהיות שהטומאה דחוייה ולכן צריך ריצוי ציץ, והיות שצריך שיהא הציץ על מצחו של כהן גדול, מעתה יום הכיפורים בעבודת פנים, שאין שם ציץ, שהרי אינו נכנס לפנים בבגדי זהב, אם אירעה שם טומאה, לא נרצה. **ויש אומרים**, שביום הכיפורים מיהא, הלכה כרבי יהודה, שלא להצריך בה ריצוי ציץ, הואיל ואי אפשר.¹⁸

¹³ ואף דבעלמא קי"ל רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה, מוכח לקמן (דף ח) שגם רבי חנינא סגן הכהנים ורבי יוסי סוברים כן, וכן משמעות הסוגיא בפסחים (ע"ז א'). וכן, רב נחמן ורב ששת, הלכה כרב ששת באיסורי. על פי ליקוטי הלכות.

¹⁴ דכל מה דאפשר לאהדורי אטהרה מהדרין. ואם אין שם אלא היא, אומרים לו הוי פיקח ושתוק. ולפלא על הרמב"ם שהשמיטו. ואולי לפי מה שפסק דחוייה, פשוט הוא. ליקוטי הלכות. מקורות: רמב"ם (הל' ביאת המקדש ד, טו). סמ"ג (לאוין, סי' שה-שו, ד"ה לעולם). מאירי (ו' ב', ד"ה קרבן הצבור).

¹⁵ וראה תוספות זבחים י"ז ב' (ד"ה קסבר, בסופו), בשם הר"ר חיים. וכן ראה "נתיבי הלכה" פסחים, ע"ט א', סוגיית 'פסח הבא בטומאה'. מקורות: רש"י (ז' א', ד"ה כל). רמב"ם (הל' ביאת המקדש ד, ט; ד, יב). סמ"ג (עשין סי' רכד).

¹⁶ מקורות: רמב"ם (הל' ביאת המקדש ד, יד). סמ"ג (לאוין סי' שה-שו בסופו, ד"ה לעולם). מאירי (ב"ק ק"י א', ד"ה היה כהן).

¹⁷ ולפלא על הרמב"ם שלא הזכיר דין זה. ליקוטי הלכות. עוד הקשה ב'זבח תודה', כיון שהלכה כרבי יהודה, שאין הציץ מרצה כי אם בעודו על מצחו, איך פסק לעיל כרבי שמעון שטומאה דחוייה היא בצבור, שכן תישאר קושיית רבי שמעון, כהן גדול ביוה"כ יוכיח. עיי"ש. וראה עוד להלן. מקורות: רמב"ם (הל' ביאת המקדש ד, ח). סמ"ג (לאוין, סי' שה-שו, ד"ה וכן הציץ). מאירי (ז' ב', ד"ה ואין הציץ).

¹⁸ מקורות: מאירי (פסחים ע"ז א', ד"ה כבר ביארנו בראשון).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

למ"ד טומאה דחוויה, שצריך ציץ, האם מעכב: דעת תוספות שהוא רק דין לכתחילה.¹⁹ ודעת המאירי, שאף לעיכובא.²⁰
ריצוי ציץ בטומאת גברא: דעת רש"י ותוספות, שרק כשנטמא הקרבן, בעי ריצוי ציץ. אבל כשנטמאו הכהנים בקרבן
ציבור, אין צריך ריצוי ציץ. ודעת הרמב"ם שאף בטומאת הגוף צריך ריצוי ציץ. ודווקא בקרבן ציבור הציץ מרצה עליה.²¹

¹⁹ אבל בדיעבד דחיא טומאה, כיון דקרבן ציבור הוא דאתא בטומאה. מידי דהוה אטומאת גברא, דלא מרצי ציץ עלה, ודחיא טומאה.
²⁰ ולכן נקט, שאם נטמא הקרבן בעבודות פנים ביוה"כ, שאין ציץ, הקרבן פסול. ועיין פיסקה קודמת. מקורות: תוספות (ז' ב', ד"ה
מכלל). מאירי (פסחים ע"ז א', ד"ה כבר ביארנו בראשון).
²¹ מקורות: רש"י (ז' א', ד"ה בין בצבור). תוספות (ז' ב', ד"ה מכלל). מאירי (פסחים ע"ז א', ד"ה כבר ביארנו בראשון). רמב"ם (הל' ביאת
מקדש ד, ז).